

Balio Sruogos laiškas Valerijai Čiurlionytei, 1916-03-23, iš Petrapilio - į Maskvą

Sesute! / Pirmas pavasario žiedas...

Sesute!

Pirmas pavasario žiedas...

Pirmas lapelis...

Ar tu žinai, kad aš jaučiu daug-daug žiedų ir vainikų daug, ir dvelkimų daug[,] o paslaptį - tai tik vieną...

Gal ir gerai, kad aš vieną paslaptį težinau, nes paslaptis tik sielvartoje gimsta, o gal ir iš viso pasaulyj tik viena paslaptis tėra.

Paslaptis maldos.

Mėgstu aš melsties. Gal tik maldoj tėra gyvenimas.

Ir norėčiau, kad visas mano gyvenimas būtų malda, kad melsties, kad vainikus pinti...

Aš jaučiu daug gėlių ir žinau daugel burtų - Karūną saulėtą tau nupinsiu...

Tavo laišką (atvirutes ir užrašus) gavau tik šiandie, tik dabar. Ačiū Tau, labai ačiū.

„Miškas dar ūžia...“

Ūžia miškas, ūžia... O, žinai, tavo sieloj aš senai jau šlamėsį, užėsį miško girdžiu... Ir dabar girdžiu mišką, ir dabar girdžiu Tave, ir dabar juntų tave...

Kasvakar meldžiuos už tave, kasvakar palaiminimą siunčiu...

Kasvakar laukiu išauštančio naujo ryto, kad siela naujas maldas gimdytų...

Išaušta rytas, praeina diena, prabėga akimirksniai ir valandos - o mano malda vis ta pati...

Sapnuoju daug... Mano budėjimas - visas kaip sapnas, o mano sapnas - vienas virpantis budėjimas...

O gal tai ir regėjimai...

Ar aš žinau...

„Miškas dar ūžia...“

Mano sieloje nėra miško, joj kažkoks liūnas, kažkoki kimsynė - bijau[,] inbrisiu[,] nuklimpsiu - ir nieko daugiau neberegėsiu...

„Miškas dar ūžia...“

Jis nemiršta tavyj, atgimsta tavyj, jis viešpats tavyj...

Atmenu, kai buvova pirmą kartą miške.

Vakaras. Ramu. Ramu. Mėlynos pušys su juostančiomis viršūnėmis. Degančios snaigės tarp pūkuotų pušų daiglių. Tavo akyse užgimusios ugnelės... Skaudus, skaudus nusiminimas... Užvertos blakstienos... Pirmosios ištryškusios ašaros...

O, aš jaučiu mišką - aš pažįstu tave!..

Šiandie jaučiu tave ne taip, kaip vakar, šiandie sapnus sapnuoju ne tokiuos, kaip vakar, o vienok aš pažįstu tave – aš myliu mišką...

Šįvakar ir aš važiuosiu kur nors toli, už miesto, in mišką, kad nieko nematytau, nieko negirdėtau, tik pušis, tik vien šlamėsi, tik vien miško paslapčių bedugnes...

Prisimenu Kellermaną. [1]

„Džiaukies gyvenimu, džiaukies gyvenimu...“

Džiaugiuos gyvenimu, tik nežinau[,] ar aš gyvenu, ar sapnuoju...

Nežinau, ką žmonės vadina gyvenimu...

Žinai, Petrapilyj dabar visi su manim kitaip skaitos. Klauso[,] ką aš pasakysiu, daug ko klausias manęs, tarytum aš per tuos tris mėnesius dešimčia metų užaugau. Kad ir Tumas, [2] prieš išvažiavimą jis visai manęs nepripažindavo, sakydavo[,] pirmakursis studentukas – ką jis doro pasakys ar padarys. O dabar[,] kur buvęs, kur nebuvęs, šit ir ateina in mane ko nors klausties. Ir kalba kažkokiuo tonu, tarytum aš labai rimtas būčiau.

Ir Šilingą [3] mokinau, kaip Baltrušaičio [4] eiles suprast, kad jis net atsisakė rašyt apie Baltrušaitį in „Barą“[,] [5] kaip buvo pirma žadėjęs.

Sėdžiu per dienas nuo 10 iki devynių knygyne, kad net nugara pradeda skaudėt. Vakare, kai einu namon, tai kaip pagiriotas.

Oras čia bjaurus. Lietus lyja, purvynė, šlapia, rūkas, dūmai, galva kasdien skauda.

Pas brolių [6] tik vienas kambarys dabar, guliu prieangyj, nei rytą, nei vakarą nieko dirbt negaliu. Užtat anksti gulu ir vėlai keliuos, o atsigulęs galvoju, galvoju...

Be galo brolienė [7] atsibodo, seniau jau buvo kvaila, dabar dar labiau sukvailėjo, beveik tokia, kaip pirmoji mano šeimninė su dukterimi buvo. Labai bjauru. Brolio nei dieną, nei vakare niekad os namie nėra, turiu su ja šnekėties – черт знает[,] что такое! [8]

Be Šilingo ir knygyno[,] niekur nebuvo dar ir niekur neisiu. Jei tik in Girių instituto mišką ar „на стрелку“. [9]

Šilingas ir Varnas [10] sako, kad kostiumas labai geras – ačiū tau labai, kad išrinkai. Ar skambinai Baltrušaičiui? Kaip jo dalykai su kariuomene? Kurio galo – ar tik nepaėmė in karą?

In Maskvą atvažiuosiu, kaip tik pradės vaikščiot traukiniai, kaip tik bus galima bilietą gauti. Turbūt būsiu nedėlios rytą, nors šiandie dar seredos, dar daug teks pasikeikti. Šitas mano broliukas[,] [11] rodos[,] taps direktorium „politechnikumo“, rodos[,] nuo kareiviavimo jį paliuosuos.

Noris nueiti pas tą Naručio [12] Maniuką, [13] bet jis dabar neturi labai laiko, o aš vienas nenoriu eiti.

Petrapilyj daugiau nieko doro. Be galo nuobodu. Ir ilgu, ilgu, ilgu...

Kvotimus visus aš galiu laikyti rudenyj be jokių paliudijimų, taigi dabar galiu būti ramus. Jeigu paliudijimą gaučiau nuo daktaro – tai gal ir užrubežin išleistu, nes taip jie negali valdžiai jokio pasiteisinimo išrast. Sakyt, kad „незаменимый“[,] [14] negali[,] nes tuoj sako valdžia[:] „Двадцатилетний студент незаменим – что с вами[?]“ [15]

Dėlei to dalyko einu dar rytoj in universitetą pas dekaną. Pažiūrėsiu, ką pasakys... [16]

„Labas rytas...“

Tegu jis būna ramus, ramus kaip tavo akys, kai švelnučiu liūdėsiu apsigaubia...

Tegu bus rami ir diena, tegu bus saulėtos ir visos Tavo gyvenimo valandos...

Ir visi palaiminimai tegu būna tau vienai...

„Labas rytas...“

„Miškas užia...“

„Laimink mane...“

Kad visados tavo sieloje būtų rytas ir šventė ir kad tavo žingsnius vainikai suptų...

Tegu tavo gyvenimas būna lengvas kaip sapnas, ir sapnai tavo – saulėti kaip spinduliai...

Po laukus, po pievas, po gėlynus... Savo žemiškom maldomis laiminu Tave...

Dabar ir prie mano lango patekėjo saulė...

Taip gražu pasidarė.

Žinai[,] koks džiaugsmas sulaukti Petrapilyj saulę!

Ir Maskvą priminė...

Ten vis saulė... Ten dvi saulės...

„Пили солнца двух очей...“ [17]

Taip gerai, kai saulė šviečia, kai junti, kad pavasaris eina, kad sieloje šventė ir sesulė lūkėja...

Ir[,] rodos, kad aš dabar ne vienas, kad su manim daug daug ar aš su daug kuo, ar manyj daug kas...

Ir[,] rodos, kad aš atėjau pasaulin tik džiaugties, sesulei vainiką pinti[.]

Я в этот мир пришел, чтоб видеть Солнце...

А если день погас[,]

Я буду петь... Я буду петь о Солнце

В предсмертный час. [18]

Gaila, kad nežinau dabar[,] kurią dieną tavo kvotimas. Tądien karščiau pasimelsčiau[.] Naują malda sudėčiau...

Sienos siūbuoja, palubės supas -

Šiandie aš varmas, ryt kibirkštis...

Vakara pančiai. Rytą padangės...

Žemės lebonė žemei ir kris...

Mano kalėjimas, mano gimimas

Ir nužengimas – trys spinduliai...

Laužas sukurtas... Degink[,] kas šventa...

Taurė ir dalgis... Platūs keliai...

Ašei pasaulių daugel turiu... [19]

Gerai[,] kai saulė šviečia ir žinai, kad sesulė laukia...

Pirmas pavasario žiedas...

Rodos, kad aš pasaulyj dar pirmą kartą pavasarį pajutau, dar pirmą kartą žiedus išvydau...

O mišką sesulėje tai tikrai pirmąkart juntu... Ne veltui žvilgsnis visados toks paslaptingas ir žibančios akys išsiilgimu dvelkia...

Tegu Tau gerai būna, tegu tave vien žvaigždės telydi...

Laimės Tau! Ar pasiėmei paparčio lapą, eidama in kvotimą? Jei nepaėmei – pasiimk, būtinai pasiimk – prie krūtinės paslėpk – kaipgi kitaip Tave aš bepalaiminsiu.

Laiminu tave, laiminu, laiminu...

Lik sveika. Laiminu Tave.

Bučiuoju[.]

Tavo Bolytis

Москва

Кабанихинь пер.

28, кв. 35

М-11е

В. Чурлянис

KOMENTARAI

- [1] Bernhard Kellermann (1879–1951), vokiečių rašytojas.
- [2] Juozas Tumas-Vaižgantas (1869–1933), rašytojas, publicistas, literatūros istorikas ir kritikas. Nuo 1915 m. dirbo Petrograde Lietuvių draugijoje nukentėjusiems dėl karo šelpti.
- [3] Stasys Šilingas (1885–1962), teisininkas. Lietuvoje leisto „Pirmojo baro“ redaktorius, palankiai vertinęs Balio Sruogos kūrybą. 1914–1917 m. Lietuvių draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti Centro komiteto sekretorius, vėliau – vicepirmininkas.

- [4] Jurgis Baltrušaitis (1873–1944), poetas, eseistas, vertėjas, diplomatas. 1915–1917 m. kartu su Baliu Sruoga ir Maksimu Gorkiu rengė lietuvių literatūros bei lietuvių liaudies dainų rinkinius rusų kalba (jie nebuvo išleisti).
- [5] „Pirmasai baras“, literatūros almanachas. Išleistas 1915 m. Vilniuje; pasirodė viena knyga, atnaujintas 1925 m. kaip žurnalas „Baras“. Redaktorius – Stasys Šilingas, artimiausi padėjėjai – Ignas Šeinius ir Ramūnas Bytautas. Almanachui rašė Balys Sruoga, Vincas Krėvė, Kazys Binkis, Vytautas Bičiūnas, Adomas Lastas, Mykolas Biržiška, Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė ir kt.
- [6] Adolfas Sruoga (1887–1941), Balio Sruogos brolis, nuo 1913 m. Peterburgo miesto telefonų stoties Peterburgo telefonų tinklo inžinierius. Balys Sruoga, studijuodamas Petrograde, gyveno pas brolių Adolfą Sruogą.
- [7] Tatjana Zavarina-Sruogienė (1889–1979), Adolfo Sruogos žmona.
- [8] Чёрт знает, что такое! *rus* =velnias žino ką!
- [9] Petrograde Balys Sruoga „[y]pač mėgo (kaip ir A. Blokas) vadinamąją „Strelką“, siaurą į jūrą išokusį žemės rėžį, nuolatinę petrogradiečių pasivaikščiojimų ir poilsio vietą“ (žr. Algis Samulionis, *Balys Sruoga*, Vilnius: Vaga, 1986, p. 58).
„Jaunas poetas ypatingai mėgo „Strėlką“ (strėlikė), siaurą žemės rėžį, kaip dalgis įsikišusį jūron ties Petrapiliu. Čia baltosios naktys būna nepaprastai gražios, jos neduodavo miegot Baliui...“ (Janina Narūnė-Narutavičienė, „Panevėžyje ir Petrapilyje“, in: *Balys Sruoga mūsų atsiminimuose*, sudarė Vanda Sruogienė, Vilnius: Regnum fondas, 1996, p. 46).
- [10] Adomas Varnas (1879–1979), tapytojas, grafikas, fotografas, vokiečiams okupavus Lietuvą, pasitraukęs į Petrogradą kartu su kitais lietuvių pabėgėliais. Studijavo meną Petrapilyje.
- [11] Adolfui Sruogai buvo pavesta vadovauti Kaukazo geležinkelio bataliono technikos mokyklai.
- [12] Petras Narutavičius – inžinierius, Balio Sruogos draugas Petrapilyje.
- [13] Marija Grikinytė, Petro Narutavičiaus pusseserė, kurią Balys Sruoga vadino „Maniuku“, mokė lietuvių kalbos, kartu vaikščiojo į lietuvių vakarus.
„Balys apie tą jaunystės susižavėjimą labai jautriai pasakojo – tai buvusi labai šviesi mergaitė, palikusi jam gilesnį įspūdį“ (Vandos Sruogienės laiškas Algiiui Samulioniui, Čikaga, 1987-02-20).
- [14] „Незаменимый“ *rus* =nepakeičiamas, nepamainomas.
- [15] „Двадцатилетний студент незаменим – что с вами?“ *rus* =„Dvidešimtmetis studentas nepakeičiamas – kas jums?“
- [16] Balys Sruoga svajojo persikelti į Maskvą ne tik dėl išitraukimo į prasmingesnę literatūrinę gyvenimą, aukštesnių vertybių. „Buvo ir dar viena priežastis: grėsė karinė tarnyba, į kurią nieku gyvu nenorėjo eiti („kariaut aš neturiu jokio noro“, „kariaut jokių būdu neisiu“). Gelbėdamasis nuo jos, B. Sruoga dar 1915 m. galvojo išvykti į užsienį ir pasiekti Italiją; konkrečių žygių šia kryptimi ėmėsi 1916 m. pavasarį, tačiau į jo pareiškimą, remiantis bendra instrukcija, buvo atsakyta neigiamai“ (Algis Samulionis, *Balys Sruoga*, Vilnius: Vaga, 1986, p. 66).
- [17] „Пили солнца двухъ очей...“ *rus* =„Dviejų akių saulės ugnys...“
Eilutė iš rusų poeto simbolisto Viačeslavo Ivanovo eilėraščio „Vaivorykštė“ („Радуга“).
- [18] Я в этот мир пришел, чтоб видеть Солнце... / А если день погас, / Я буду петь... Я буду петь о Солнце / В предсмертный час. *rus* =„Aš atėjau šion žemėn išvysti Saulės. / O jei diena jau ges – / Dainuosiu aš. Dainuosiu apie Saulę, / Kur nebišvys manęs!“
Strofa iš rusų poeto simbolisto Konstantino Balmonto eilėraščio „Aš atėjau šion žemėn“ (išvertė Liudas Gira, viso eilėraščio vertimą į lietuvių kalbą žr. in: Liudas Gira, *Raštai*, t. 3, Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1961, p. 85).
- [19] Balio Sruogos eilėraščio be pavadinimo „[Sienos siūbuoja, palubės supas]“ ankstyvas variantas, užrašytas laiške Valerijai Čiurlionytei, taisytas paprastu pieštuku ir juodu rašalu. Eilėraščio teksto ir skelbimo istoriją plačiau žr. Algis Samulionis, „Paaiškinimai“, Balys Sruoga, in: *Raštai*, t. 1: *Poezija*, parengė Algis Samulionis, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1996, p. 736–737.